СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XL. Ч. 163. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця 15 липня 1932. VOL. XL. No. 163. Jersey City, N. J. Friday, July 15, 1932. THREE CENTS.

ПОЖАР В КОНІ АЙЛЕНД НАРОБИВ ШКОДИ НА 5 МІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ

НЮ ЙОРК. — Коні Айленд, найбільш популярне купелеве місце Ню Йорку, було видовищем величезного пожару, який тревав кілька годин, знищив чотири квадратові блаки, залишив понад 1,000 людей бездомними і наробив матеріяльної шкоди на яких $5,000,000. Такого великого огню не памятають в історії Коні Айленд, хоч огні трапляються там часто. Огонь занявся правдоподібно від циґаретового згарка, який хтось з купаючихся кинув до смітника. Від горіючої пачки перенісся огонь на хідник, а з нього на будинки. Все те поступало дуже скоро, бо був вітер.

Жертв у людях не було, а тільки відвезено до шпиталів 50 фаєрманів, що затроїлися димом. Було теж кілька сот осіб легко покалічених і заболілих від диму.

В місці, де вибух огонь, купалося понад 25,000 людей. Одні з них догадалися, що сталося і побігли витягати одіж та заховані гроші й дорогоцінности. Інші легковажили собі огонь і опамяталися, коли вже було запізно.

Було багато затрачених дітей. Але поліція вже звикла до цього. Дітей постягано до захисту на поліційній стації, де їх відшукали матері.

Коні Айленд представляв підчас пожару чудне видовище. Одні ратували і падали від диму, гасячи огонь, а кілька кроків дальше грала собі спокійно музика й люди танцювали.

ПОНАД 2,000 КУПАЮЧИХСЯ НЕ МАЛИ В ЧІМ ВЕРТАТИ.

НЮ ЙОРК. — Коли настала ніч і в Коні Айленд погашено пожар, поліція мусіла занятися понад 1,000 мешканцями, котрі лишилися без хати. Їх треба було нагодувати і знайти їм пристановище, або хоч постаратися о коци на ніч.

А також був великий клопіт з якими 2,000 купальниками, котрим згоріла одіж. Многі з них потелефонували до своїх домів і їм принесли одяг. Інші повсідали до собвеїв і автобусів в купелевих строях і так доїхали до Ню Йорку, не поплативши навіть належитости за їзду, бо не мали грошей.

ПОГОДИЛИСЯ ЩОДО БУДОВИ ВОДНОЇ ДОРОГИ ЧЕРЕЗ РІКУ СВ. ЛАВРЕНТІЯ.

ВАШИНҐТОН. — Оголошено, що прийшло до угоди між канадійським і вашинґтонським правительствами в справі получення Великих Озер з Атлянтійським океаном через канал, який буде проведений через ріку св. Лаврентія. Пертрактації щодо цього проекту тревали 11 літ. Кошти будови виноситимуть $800,000,000. Канал буде подібний до Панамського каналу.

СЕНАТОР ҐЛЕС, СКХИЙ, ЗА ЗНЕСЕННЯ ПРОГИБІЦІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Ґлес, демократ, відомий зі своєї завзятої оборони прогибіції, вніс у сенаті резолюцію, в якій пропонує знесення прогибіції.

ГУВЕР НЕ ЖУРИТЬСЯ ЕВРОПЕЙСЬКОЮ ЗГОДОЮ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Гувер не добачує в французсько-бритійськім зближенню нічого противного інтересам Америки. Каже, що цього треба було, щоби був порядок в Европі.

ТАКИ ПРИЙДЕ ДО РЕВІЗІЇ ДОВГІВ.

ВАШИНҐТОН. — Мимо спротиву послів і сенаторів проти зменшування воєнних довгів, панує загальне переконання, що Злучені Держави таки переведуть ревізію свого відношення до сплати воєнних довгів европейськими державами.

БОНУС ДЛЯ ФАРМЕРІВ.

ВАШИНҐТОН. — Мабуть перейде в конґресі законопроект, який зобовяже правительство виплачувати фармерам на протязі року бонуси, які виноситимуть 42 центів за бушель пшениці, 5 центів за фунт бавовни і 2 центи за фунт вепровини. Правительство стягне собі ті бонуси дорогою податків, наложених на ті товари.

ЧИМРАЗ БІЛЬШЕ ЛЮДЕЙ ПРОСИТЬ ПОЖИВИ.

НЮ ЙОРК. — Армія Спасення подає, що справді менше безробітних домагається тепер нічліґу, бо спить під голим небом, зате зростає з кождим днем число тих, що приходять просити поживи. В останнім тижні роздано даром 52,277 обідів.

МІЖНАРОДНА ЖІНОЧА ЛІҐА МИРА Й СВОБОДИ У ГУВЕРА.

ВАШИНҐТОН. — Члени Міжнародної Жіночої Ліґи Мира й Свободи відвідали президента Гувера й зажадали від нього вияснення в справі його відношення до світового роззброєння ревізії тарифи і воєнних довгів та визнання совітів. Казали, що хочуть мати відповідь, щоби знати чи мають на нього голосувати.

ЛЕТУНСЬКИЙ РЕКОРД МІСС ІРҐАРТ.

НЮ ЙОРК. — Летунка, місс Ірґарт, осягнула новий жіночий летунський рекорд. Перелетіла простір з Лос Енджелес до Нюарку на протязі 19 годин і 15 мінут.

ФРАНЦУСЬКИЙ СЕЛЯНИН СКАРЖИТЬ БУВШОГО НІМЕЦЬКОГО ЦІСАРЯ.

Перед французьким цивільним судом у Перон відбулася оноді розправа проти бувшого німецького цісаря Вільгельма II.. Обвинувачувачем був один французький селянин з місцевости Ат, який домагався від бувшого німецького цісаря відшкодовання за вбивство його дочки підчас світової війни. Причиною було те, що німецька команда не евакувала вчас місцевого населення. Суд відкинув скаргу з тих мотивів, що бувший цісар міг би бути відповідальним лише як представник Німеччини. А нині він ним не є.

ПАТРІОТИЧНЕ СВЯТО НА СЕЛІ.

Заходом перемиської Філії Т-ва Охорони Воєнних Могил поставили на цвинтарі в Мальговичах пов. Перемишль на могилах Василя Голубця і Петра Чури, обох селян із Мальгович ,нагробники. На цементованім обрамованню могили масівні цементові хрести з іменами борців, що впали у визвольній боротьбі: Василь Голубець і Петро Чура, оба старші селяни, бо один мав у хвилині смерти понад 40 а другий понад 50 літ життя, згинули в листопаді 1918 р. в українсько-польських боях за місто Перемишль. Дня 6 ц. м. відбулося посвячення обох памятників, довершене парохом о. Сушком, о. д-ром Мельником з Нижанкович і о. Войтовичем з Негрибки. Після посвячення обох хрестів і відправлення панахиди виголосили патріотичні промови о. д-р Мельник і о. Сушко. Відтак виступив на підвищення посол д-р Загайкевич. Зараз після перших його слів счинився рух. Три поліцаї, що стояли з боку, насадивши на кріси багнети, пустилися бігцем в сторону посла д-ра Загайкевича. Командант постерунку поліції підійшов до д-ра Загайкевича і заявив йому, що має поручення зі староства, що не сміє бути ніяких політичних маніфестацій. Не перериваючи своїх слів, говорив посол Загайкевич: „не для пустих політичних маніфестацій забрав я голос, але хочу від імени українського громадянства і у своїм власнім віддати поклін борцям за волю і зложити вінки на їх могилах". Озброєні в кріси з наїженими багнетами поліцаї обступили д-ра Загайкевича і не давали йоу говорити. Хтось здалека крикнув: „стріляють". Холоднокровности посла Загайкевича треба завдячувати опанування ситуації й успокоєння зібраних. Тоді зібрані на цвинтарі заспівали „Ще не вмерла Україна", опісля „Боже Великий Єдиний" і в піднесеному настрою висказали свому послові сердечну пошану і подяку. Виступ поліції зробив без порівнання більше, ніж найбільше революційна навіть промова.

ВИЙШЛИ НА ВОЛЮ.

Вийшли на волю ддва селяни зі Щеплот, Кіселики, арештовані 2-го травня ц. р. у звязку з появою в сусідніх селах летючок ОУН. Сидять ще яворівських арештах — Гриць Дашевський зі Щеплот і Ковалик, а в Перемишлі — гімназист Гумовський з Завадова і селянин.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОҐРАФІЙ ЧЛЕНІВ І ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1933.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у багатьох тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людей, повинен дати своє оголошення до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників .Ціла сторона, 34 кв. цалів, коштує $27.00; половина $13.-50; чверть $9.00; осьма часть $4.00; перша й остання сторона в части оголошень по $33.-00. Хто хотів би в своїм оголошенню помістити також і фотоґрафію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотоґрафії то значить, що його оголошення буде стільки дорожче коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить знаходитися в редакції по день 30 серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безуслівно не будуть друкуватися.

Фотоґрафії Братств і Товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які є при відділах У. Н. Союза (коли який кружок, співацьке товариство і т. п. не є при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не будеться поміщувати у календари), хотілиб, аби їх фотоґрафії були поміщені в календари на 1933 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 30 серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотоґрафією чек або моні-ордер, виписаний на імя „Свободи" на суму $8.50. Ці гроші ужиється на покриття коштів виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотоґрафії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

„SVOBODA"
81-83 GRAND ST., або P. O. BOX 346,
JERSEY CITY, N. J.

ПОМИНКИ НА ГРОБІ БЛ. П. ПОЛК. ВІТОВСЬКОГО.

(УП) В неділю, дня 19. червня зібралась в Берліні на Гедвіґсфрідгоф. досить численно українська кольонія на гробі бл. п. полк. і першого секр. військ. справ Д. Вітовського та його нерозлучного товариша Ю. Чучмана. Гріб удержаний взірцево, прикрашений цвітами й вінками від ріжних українських товариств, Зарева, Української Громади, президента Петрушевича і т. п. Погода сприяла. Корпорація Зарево, що має своїм покровителем якраз бл. п. полк. Вітовського зявилась в одностроях.

На жаль берлінський український парох о. д-р П. Верґун був перешкоджений взяти участь в поминках та відправити панахиду, бо мусів виїхати на цей день на провінцію. Прийшлось без панахиди обходити поминки лише святочними промовами д-ра З. Кузелі і канд. інж. Р. Макуха.

УКРАЇНСЬКА ПРЕСА В МОСКОВСЬКИХ ОФІЦІЙНИХ КАТАЛЬОГАХ.

(УП) Московсько-большевицькі офіціяльні установи в Німеччині розповсюджують катальоґи періодичних видань цілого большевицького союзу на 1932 рік. Видання гарне, на доброму папері, бо призначене для закордону, а звісно там більші вимоги, як в Совітах і щось друковане на такому папері, як друкуються большевицькі книжки, не читалиб, бо шкода збавляти собі очі. Повно там комуністичних реклям в московській та німецькій мовах. Всю пресу, подану в тому журналі, можна замовляти за границю.

До тексту додані в московській та німецькій мові ще й пояснення, на які саме варто звернути увагу, бо вони є доказом, як большевики уявляють собі самостійну Україну й в якому світлі представляють її закордонові. В поясненнях зазначено, що ґазети можна також замовляти й в мовах національних меншостей, як українській, білоруській, арменській французькій та англійській.

Виходить отже, що Українці. це меншість в своїй державі, що існує лише на папері, бо колиб існувала в дійсности, то булиб більшістю. Всіх 17 мов національних меншостей, коли звичайно подається, що в Союзі живе щось коло 120 народностей з ріжними мовами. Так в дійсности виглядає під національним оглядом колись єдиная „русская" земля, що ще й нині покутує в памяті деяких відповідальних чинників европейського політичного світа.

В московській мові пропаґується аж 835 ґазет та журналів з ріжних ділянок життя. Все це преса, що кричить за себе своїми заголовками, бо по змісті вся та преса дуже одноманітна, „казьонна". З тих ґазет виходять в Харкові 27. Є між ними й щоденники. Щодо української преси, то подано всього 22 назви. Кромі того подано, що в Харкові появляються ще 3 польські ґазети, а в Проскурові одна. Німецьких виходить на Україні 6, а жидівських значно більше, найбільше в Харкові, Києві та Одесі.

Ці короткі факти говорять самі за себе і наводити до них коментарі зайво. Кождий виробить собі сам вигляд теперішної української самостійности.

У СТАРІМ САМБОРІ НЕ МОЖНА ДІСТАТИ УКРАЇНСЬКОГО ЧАСОПИСУ.

Хоч як цьому треба дивуватися, та всеж таки це факт, що в українськім на 65 відсотків Старім Самборі нема кіоска з українськими часописами, а в чужих кіосках ви теж не дістанете української преси. Не диво, що старосамбірські міщани не читають незалежної української преси, вдовольняючись в неділю „Курієрком" або „Веком", а в „найкращому" випадку „Сельробом" або „Силою", які большевицькі аґітатори впихають даром. На завершення лиха і старосамбірська читальня „Просвіти" теж не передплачує ні одного українського часопису. Чомуж то старосамбірські громадяни так не люблять українського часопису?

СТАЛІН ПРИЗНАВ ТЯЖКЕ СТАНОВИЩЕ УКРАЇНСЬКОГО ХЛІБОРОБСТВА

ПІСЛАВ СВОЇХ НАЙБЛИЖЧИХ НАПЛЕЧНИКІВ РАТУВАТИ СИТУАЦІЮ.

Сподіваються великих змін серед комуністичних московських емісарів на Україні.

МОСКВА (СССР). — Сталін післав на Україну найближчих своїх помічників премієра радянських міністрів Молотова та бувшого ґенерального секретаря комуністичної партії на Україні Кагановича. Обидва вони мають великі уповноваження на переведення потрібних змін в орґанах комуністичної влади на Україні. Це сталося в наслідок обслідування становища на Україні спеціяльною комуністичною партійною комісією, яка виявила дуже невідрадне становище на Україні, особливо в царині хліборобства. Сьогорічні засіви піль значно менці від засівів попереднього року, а тим більше вони багато відстали від плянів пятилітки. Вважають, що це сталося в наслідок саботажу українського селянства, яке не хоче засівати збіже, як того бажає комуністична партія.

Селянство було почало весняні засіви, але перевело їх хаотично й непляново. Тому годі сподіватися тепер збору збіжа в належній кількости, але навпаки вже стало ясно, що жнива цього року на багато недопишуть. Комуністична конференція, що тепер відбувається в Харкові, також звернула увагу на невідрадне становище українського хліборобства й рішила перевести великі зміни серед льокальних урядників комуністичної влади.

Ред. Ця новинка є підтвердженням уже з Москви, що на Україні катастрофальне становище з харчами й що там панує голод, який чим далі тим стає грізнішим.

УБИВАЮТЬ ЧЕКІСТІВ.

ВАРШАВА (Польща). — З Київа повідомляють, що там у помешканню ґуберніяльного Чека вбито начальника 2-го відділу московського Чека Раковського й двох інших чекістів, які прибули з Москви на ревізію. Раковський по народности Поляк і був довгі роки найближчим помічником Поляка Дзержинського, який стояв на чолі Всеросійського Чека.

Кажуть, що вбивство переведено трома членами таємної антирадянської орґанізації, яка тепер збільшила свій терор проти комуністичних урядників на Україні. Одночасно з убивством Раковського в Київі, вбито на дорозі з Шепетівки до Ізяслава двох чекістів з місцевого району. Це вбивство вважають також ділом протикомуністичної орґанізації.

ЄДИНИЙ ФРОНТ ЕВРОПИ ПРОТИ АМЕРИКИ.

ЛЬОЗАННА (Швайцарія). — Сюди прийшли одночасно відомости з Парижу й Лондону, що премієри тамтешніх урядів заявили в парляментах, що між Францією та Анґлією сталося нове стисле порозумінння в справахь міжнароднього політичного та економічного життя. Обидві держави зобовязалися взаємно вести в тісному порозумінню всі свої міжнародні переговори в економічних та політичних справах.

Хоч ніде не було згадано ніяким словом ні про Америку, ні про воєнні борги Европи Америці, всеж для всіх ясно, що це порозуміння Франції та Анґлії направлено проти Америки. Тепер Злучені Держави не зможуть уложити в цій справі угоди з кождою державою, як хоче робити Вашинґтон. Анґлія та Франція кличуть також інші держави Европи приєднатися до цього анґльо-французького порозуміння, яке є в повній згоді зі статутом Ліґи Націй.

ГОГЕНЦОЛЄРНИ РОСТУТЬ У СИЛУ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Останніми часами в Німеччині замітно оживлення акції монархістів, особливо сторонників повернення на пруський престіл Гогенцолєрнів. Бувшого німецького кронпринца та його молодших братів скрізь стрічають воєнні та фашистівські орґанізації з почестями й отверто роблять демонстрації на їх честь, як членів правлючого королівського дому.

Кажуть у деяких колах, що бувший кайзер Вільгельм може повернути тепер до Німеччини й спокійно зажити в місті Кобурзі, де довго жив бувший болгарський цар Фердинанд.

ЯПОНЦІ ЗАХОПИЛИ ХАРБІНСЬКИЙ ПОРТ.

МОСКВА (СССР). — З Хабаровська одержані відомости, що Японці не дотримали своєї обіцянки не захоплювати в свої руки нічого з Східно-Китайської залізниці, якою володіє Росія та Китай, а навпаки вони захопили всі портові уряджения цієї залізниці на ріці Сунґарі в Харбіні.

Це віддає під повну японську контролю всю ріку Сунґарі, а також ставить під японську контролю плавбу на ріці Амурі аж до її гирла. Японці вже не допустили в порт дві баржі, навантажені російським збіжам, які приплили до Харбіна. Харбінський порт має величезне значіння, як база при операціях проти Росії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сиги і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ГАЛАС ІЗЗА НІЧОГО.

Кажуть, що біда навчить ворожити. Та де там! Вистарчить приглянутися тому, як приймають в Америці Льозанську згоду, щоби переконатися, що дуже часто й найбільше нещастя не навчить розуму, де загніздилося засліплення, загумінковість і фарисейство.

В Льозанні заключили джентельменський договір, та біда та, що тепер так мало дійсних джентельменів. І тому ми бачимо людей, навіть на найвищих становищах, що використовують кожду політичну подію для вузьких партійних цілей, або й особистих порахунків. Це видно найкраще з відповіди британського премієра Мек Донелда, яку він давав таким державним мужам як Чорчіл чи Ллойд Джордж, котрі його атакували за отсей тайний Льозанський договір, намагаючись використати цю обставину для обниження престіжу уряду.

А на ділі нічого не сталося, бо „джентельменський договір" не був ніякою тайною. Бо щож це за тайна, коли представники держав згодилися на те, що договір не буде важний, коли не буде ратифікований урядами держав? І чи є в тім щось дивного, коли представники держав були того переконання, що коли Злучені Держави не згодяться на нові переговори щодо дальшої сплати нових довгів, то Льозанська умова не буде ратифікувана?

Та важне головно те, що представники держав погодилися з тим, що Німеччина не може сплачувати далі репарацій у тій сумі, яку на ню наложено. Значить усі признали, що Німеччині треба дати полекші, бо інакше вона економічно завалиться. І зрозуміли, що все те робиться не тільки для ратування Німеччини, але й для ратування цілої Европи.

До того треба додати, що Льозанський договір є тим, до чого змагала теперішня вашинґтонська адміністрація. Саме вона підчеркувала завжди устами президента Гувера, що справа репарацій і економічного уздоровлення Европи є в першу чергу европейською справою і Европа повинна прийти щодо цього до якогось спільного заключення.

І Европа те зробила. Прецінь годі її заборонити, щоби вона теж сказала свою думку про Америку. Вона може теж домагатися від Америки, щоби вона в інтересі ліквідації світової економічної кризи перевела ревізію щодо сплати воєнних довгів Европою. І тепер треба Америці покликати знавців світової господарки і запитати їх, чи виплатиться її зменшати воєнні довги. А коли вони докажуть, що так, то було би нерозумне тому не повинуватися, а слухати політичних демаґоґів.

З ОРҐАНІЧНОЇ ПРАЦІ В РІДНІМ КРАЮ: КАМІНЯРІ

III.

Союз української поступової молоді ім. М. Драгоманова **„Каміняр і"** має централістичну орґанізацію. На його чолі стоїть Головна Рада, котра вирішує всі справи Союзу, котрі не є застережені загальному Зїздови. І так належить до неї верховний нагляд над всіми Союзами, право жадати від них звітів, уневажнювати їх постанови і т. п.

Між місцевим Союзом і Головною Радою стоять Повітові Союзи зі своїми Радами.

Така централістична орґанізація є дуже доцільна для задержання одної напрямної лінії діяльности і для вироблення дисципліни, але з другої сторони уже і під теперішнім польським режімом представляє немалу **небезпеку.**

Щож доперва — коли би до влади дійшли такі божевільні вшехполяки, як Стасьо Ґрабський або його ученики?!

Чиж не скористали би вони з якого невеликого — дійсного або і видуманого промаху котрогось місцевого Союзу десь в глибоких горах, — щоби за одним почерком пера розвязати цілу — може вже тоді й дуже могучу орґанізацію?!

Адже вшехполяки цілком не криються зі своїми далекосяглими плянами що до нищення „Русінув", тож з їх голови вискочила ідея преславної „пацифікації в 1930 р., лише, що вони тепер нарікають на спосіб її виконання теперішньою владою і кажуть: **„ми би то білі іначей і розумней зробілі".**

Не дай же нам Господи засмакувати як би це „зробілі" вихованці і пахолки Ґрабського та Ґлонбінського!

Ось недавно у Львові трапилася подія, ілюструюча як не мож ліпше, до чого спосібний польський шовінізм.

Обходили тоді у Львові свято „Рідної Школи", а коли улицею Сапіги ішла одна мала учениця, вбрана в українську народну ношу, — якийсь вшехпольський хуліґан напав на неї, ударив її тяжкою палицею по голові та ранив і закровавив в нічім невинну дівчису.

Нема що казати: **„старопольска рицерскосць"** хоч куди!

І ми тут мусимо бути на все приготовані і тому кождий засіб орґанізації і освідомлення має для нас превелику вагу.

Ще одну причину винаходить теперішний режім, щоби розвязувати наші гімнастично-спортові товариства: є це претекст — немов — то вони є властиво лише прикритими **військовими орґанізаціями.**

Очевидна річ, що навіть звичайний вихід на площу для виведення вільноручних вправ, мусить бути переведений в двійкових або чвіркових рядах, бо ж неможливо, щоби молодь вибігала на майдан немов отара овець!

Але вже і це дає нашим „воріженькам" притичину до розвязування наших руханкових товариств, бо мовляв — це і є військові рухи і звороти.

Таж і ті банди, що мучили наших людей в осені 1930 р. в Збаражчині вигукували, що „ту ест мендзи вамі зорґанізувани 54-ти пулк гайдамакув!"

Питання: чи вони й самі вірили в такі дурниці піддані їм правдоподібно згори?

А причіпка та до розвязування наших товариств через — мовляв — „військові вправи" — дуже дурна, бож де краще учаться наші хлопці, як не служачи у польськім війську? До того — і команда сама є там дуже подібна до української. Отже: може би взагалі не брати до війська „такі непевни елемент"?!

Повертаючи до справи „Каменярів" — мушу піднести, що та орґанізація найшла дуже радісне приняття серед сашиx селянських мас. Камінярські Союзи родяться як гриби по дощі, а декотрі „Каменярі" мають вже навіть свої власні хати та драматичні гуртки.

Дуже важним буде, коли вони возьмуться до плекання **спорту** а зосібна до **„копаного мяча".**

Декотрі „Січи" в Коломийщині пробували впровадити у себе ту гарну спортову гру ще тому 25 літ, але занадто низький уровень інтеліґенції тодішної селянської молоді стояв цему на перешкоді. Тепер справа стоїть інакше, — бо молодь теперішна на селах дуже цікава і жадна чогось нового а гарного.

І справді: чи спорт лише для панів та підпанків?

Чи не можна буде устроювати спортових — повітових або краєвих змагань — поміж членами чисто „хлопських" товариств?

А хоч „вороженьки" заскреґочуть своїми зубками, то ми таки мусимо допровадити до цього.

Щоби справу камінярську вивести на практичну дорогу, скликав недавно — і то перший — Повітовий **Союз в Коломиї** — камінярську **анкету,** в котрій взяло участь **85** камінярів з міста і з повіту.

Відкрив її і провадив голова Повітового Союзу **І. Могильницький,** а реферував про ідеольоґію М. Драгоманова і завданся „Камінярів" старий Січовик, **д-р К. Трильовський,** що ще в **1887** році на студентській вандрівці деклямував в Золочев „Каменярів" Франка.

Ми тут подамо бодай дещо з того реферату.

Драгоманов ще в першій половині 70-тих років минувшого століття навязав зносини з галицькими Українцями, видячи, що Галичина — це властивий Піемонт для всеукраїнського руху.

Він видає в Києві оповідання Федьковича зі знаменитим вступом, та оголошує в студентськім львівськім орґані **„Друг"** свої знамениті „письма Українця". Коли в Росії видано в р. 1876 славний царський указ, заборонюючий українське письменство, а Драгоманова усунено з університетської катедри в Києві — він виїжджає до Відня, а далі до Женеви, де видає свою славну **„Громаду",** українські історичні пісні та інше. Пізніше зістав він професором університету з Софії (в Болгарії), де і помер 1895 року, маючи заледви 54 літ.

Драгоманов пропонував такий лад, в котрім не буде визиску людини людиною, де буде можлива рівність і свобода, де не буде надмірного державного утиску, а зате буде творче і рухливе **демократичне громадянство.**

Його народницький напрям виявляється в тім, що він взивав до орґанізування не лиш фабричних робітників, але все трудове населення, отже і селянство.

Драгоманов казав, що **„кожда нація** мусить бути сама собі **господарем дома"** і він різко виступав проти московського панования на Укаїні.

Його програма з 1880 р. (в першім числі „Громади") була властиво першою українською політичною програмою.

Драгоманов закликав до **поступу** та писав: „Неправда — не просвіта", „до чистої справи треба чистих рук"! а дальше „ми мусимо давати одсіч усякому, хто задумує порядкувати на нашій землі на шкоду нашому мужицтву", — „кождий чоловік вийшовший з України, кожда копійка витрачена не на українську справу, кожде слово висказане не по українськи — це видаток з українського селянської скарбниці, це видаток, котрий не вернеться до неї ніколи". — „Головне діло — поступ людини і громади. Національність це ґрунт, форма і спосіб здійснення поступу". „Без ідеалу, без віри в будучність ніяка праця неможлива".

Іван Франко написав своїх „Каменярів" власне під впливом Драгоманова. В тій поезії представив він борбу свою і своїх товаришів з неправдою і неволею, що мов скала тяжка привалюють робучий народ.

Кождий „Каміняр", кождий щирий народній робітник повинен знати ту славну поезію на память.

Д-р Трольовський обговорив докладно головні постанови статуту і подав практичні поради щодо діяльности „Камінярів".

Потім забрав голос голова Повітовогч Союзу **І. Могильницький,** який обговорив законні приписи, які відносяться до „Камінярів" а зосібна управнення поліції, а в слідуючім потім дискусії виснено ще деякі питання, та ухвалено утроїти спільними камінярськими силами свято в память І. Франка, на котрім має д-р Трильовський виголосити реферат: **„І. Франко — яко громадянський діяч".**

Зараз на другий день по тій анкеті розпочався в Коломиї тридневний „камінярський" курс, на котрім викладали та учили вправ Зенон Стефанів, Павло Вельґан та Василь Зеленко.

В Коломийщині є вже 14 Союзів „Каменярів" а 15 нових є в стадії орґанізування.

Як бачите Шановні Читачі — діло „подвизається" наперед і свідчить про невмирущість життевої сили нашого народу.

І нічо не здержить тої розбурханої української ріки (не „річеньки", як ми колись співали), котра могучими филями прямує до моря, до нашої найвищої національности.

Іван Гуцуленко.

Іван Вазов.

ПАВЛО ФЕРТІҐ

Всі в Гісарії знали його. Ходив на стрічу приїзжим аж до старих воріт фортеці на „Камілі". Вітав їх урадуваний, підскакував і жартував весело. Розвеселював їх і пізніше, як умів. Тому всі знають Павла Фертіґа, любили його та давали йому „на чай".

Павлові Фертіґові було вісімнацять або девятнацять літ. Придурковатий, пів-божевільний, нешкідливий, „постріленний", часто дотепний, все веселий в своїй обшарпаній одежі, викликав спочування своїм зверхнім виглядом. На його немитому, стягненому лиці жевріло двоє чорних великих очей. В них яспіла вічна, нічим неспричинена радість. Без причини веселий, жартівливий, все готов сказати щось оригінальне, несподіване, глупе або дуже глибоке. Все готов послужити, сповнити, що лише сказали би йому, щоби зробити несподіванку та розсміяти. Він став любимцем гостей у ґісарських купелях. Його діточа балаканина, його нечуване говорення, що скривали нераз зїдливу іронію, забавляли та кружляли з уст до уст, оживляли зборн й розмови...

Передовсім любив робити дотинки жінкам молодим і гарним, а для легкодушних Павло був надівсе небезпечний... Він довідався та добував на верх усі ґісарійські ідилі, що мали лишитися в тайні. Його добродушний язик віддавав на пошану здогадливим умам.

Павло Фертіґ походив із містечка С... Там мав лише маму, крайню нуждарку. Вона полишила його на поталу долі. Мав також брата, що десь пропав. Зрештою Павло Фертіґ жив із того, хто йому що дав за це, що скакав і розвеселяв гісарійських гостей. Він носив їм купелеве білля, ходив пішки за ріжними орудками до Карлова, витав нових гостей на „Камілях" і відпроваджував тих, що відїзджали. Бігав, послугував, співав, перевертався, ставав дуба. Мідяки, півфранківки, а часто й франки спадали в його шапку.

Павло Фертіґ умів дуже добре наслідувати поїзд у русі. Крикнув „фертіґ" (у румелійських часах кондуктори замість „готов" говорили по німецьки „фертіґ"), свистав на пальцях і біг насамперед помало, потім щораз скорше, а при цьому кричав: „шу-шу-шу!", себто наслідував сопінся льокомотиви. Потім постепенно біг і шум зменшувався і поїзд приїздив на стацію... Ніодин поїзд із гістьми не кидав Гісарії, щоби його не прощав Павло. Він здіймав шапку та говорив своє улюблене „фертіґ".

Ось чому Павла називали „Фертіґ".

Та хоч Павло все діставав гроші, ходив усе обдертий, босий, голодний, а не видавав на ніщо ні цента. Подертий одяг мав подарований, голод втишав скупими окрушками з чужих столів, спав на краю села в буді з коликів, блях, дощечок і кукурузянки. Часом спав під дверима крамниці, загорнений у сірак. Не потребував нічого, вихуділий, брудний, вдоволений, як фільософ-цинік. Дивувалися, що так щадив і жив таким циганським життям. Дехто думав, що він десь зашиває гроші, або закопує їх у землі. Та це все були здогади, а для всіх було загадкою, де він діває гроші.

Часто чіпали його та питалися про це.

— Фертіґ! Що ти робиш із грішми? Може ховаєш їх для своєї будучої жінки? Де ховаєш?

— Там, до Господа Бога посилаю наполеони! ... Гей, хай жиє швайцарське королівство! Фертіґ!

Назва: Швайцарія творила ввесь засіб його понять про всесвітню ґеографію. В його голові ця назва лучилася з поняттям усього, що гарне, благородне, вчене в світі.

Коли переходила яка гарна дівчина або пані, говорив: ось справжня швайцарка! Ах, ах, які пані гарні!... — А прохожа червонілася.

Мав і я честь, що мене шанував Павло, а тому і мене називав швайцарцем. Називав мене так усе, коли переходив попри мене та наставляв шапку...

Та часто серед тих дурничок, що ними забавляв нас, мене мимоволі проймав смуток. Той двацятькількалітній хлопець, півголовок, умово упосліджений природою, поштурковище та посміховище неробів і збиточників, ставав передімною як прикра невияснена загадка, як веселість, викликана найбільшим нещастям, що може вразити людську душу. А ця нещасна, хора Павлова душа має все свою рівновагу, хоч не має підпори в розумі, без світляних промінів, затоплена з мряці, вона все вміла сміятися та викликати сміх, що не позволяв виявлятися спочуванню.

Чи він почувався щасливим, чи нещасливим? Чи крім нахилу до жартів, коїм захланности, скривалися в глибині тієї душі вищі людські почування? Не знати. Мабуть не було тих почувань. Чи боліло його, що знав про своє положення? Бо здається, така свідомість була в нього. Одначе він був усе веселий та засуджений вічно робити зі себе сміхуна й паяца, розвеселяв людей, щоби заробляти собі грошей, з яких навіть не користав.

Та приключалося щось, що кинуло ясне світло на цю загадочну душу й що підросло Павла в моїх очах.

Раз курив я папіроску та стояв у дверях каварні. Я вплив зір у старовинні мури, які рисували на небі пошарпані часом зариси, відкіля віяв на мене дух минулих століть і посивілої старовини.

Нараз почув я Павлів голос, веселий, розсміяний.

— Кого шукаєш, Павле?

— Тебе, одначе розглядаюся, чи тут нема кого іншого.

— А чому?

— Щоби тут не було якої дурної голови.

— Не бійся, тут є лише два „швайцарці", ти й я, — сказав я з осміхом.

Павло став чогось шукати за пазухою.

— Ти вмієш писати а ля франка (по европейськи, латинськими буквами, по французьки. — Прим. перекладчика), що? — і витягнув синю коверту без адреса.

Що за лист?

— До швайцарського королівства. Марш! — і підскочив.

Подав мені коверту.

— Напиши тут а ля франка назвище мого брата.

— Добре, а де має йти той лист?

— До швайцарського королівства. Каліка Матин написав листа в середині, а зверха він не вміє, от капустяна голова...

— А! до Швайцарії? Чи там твій брат? — сказав я і нараз зрозумів я, чому Швайцарія так високо стояла в бідній Павловій голові.

— А в якім місті?

— Пиши Фрайбурґ!

Я сповнив його бажання, написав адресу по французьки. Я дивувався, як Павло може тямити та так поправно вимовляти адресу.

— А! з тебе правдивий швайцарець! — похвалив мене. — Що там робить твій брат?

— А вчиться в школі.

— Чого він там учиться?

— Докторства.

— То дуже добре.

— Цього року скінчить своє докторство та вернеться тут лікувати людей. Кождого хорого лічитиме...

Павло перевернувся двічі, схопив листа та хотів іти.

— Чекай, куди тобі так спішно, Павле?

Вказав мені протилежню каварню. Перед нею на веранді сидів гурток жінок і мущин.

— Іду там, пустити в рух поїзд у Филипопіль. Фертіґ!

І його бліде лице всміхалося щасливо, а в очах блестіла радісна нетерплячість.

— Що посилаєш братові? Поздоровлення?

— Поздоровлення, одначе самі поздоровлення нічого не варті...

— А хто помагає братові?

— Га?

— Твій брат має гроші?

— А деж там!

— Може дістав стипендію?

— А що це таке?

— Може скарб дає йому гроші?

— Господь Бог.

— Як то Господь Бог?

— Не Господь Бог, одначе так наче Господь Бог.

Я глянув на нього счудовано, а він крикнув: фертіґ!

— Павле, чому не відповідаєш по людськи, навіщо вдаєш дурного? — скартав я його.

— Абож я тобі не кажу? Фертіґ, фертіґ, фертіґ!... Шу-шу-шу!...

І побіг до товариства напроти.

Вечором побачився я з купцем Матином, Павловим свояком. Я спитав його, чи я добре зрозумів Павлову балаканину. Матин не хотів спочатку нічого говорити, та вкінці рішився.

— Він буде гніватися, бо казав мені мовчати, щоби не принести сорому братові. Та вже вам скажу. По правді вже два роки вдержує свого брата з милостині, як бачите... Старший його брат мав спершу свої гроші, та як скінчилися, мусів би був перевати науку... Коли про це довідався Павло, сказав: „Так не може бути! мусить докінчити, що зачав!" Не видасть сотика, все там посилає. Мучиться, скаче від ранку до вечора, а все тому, щоби брата вивести в люди... Братня любов, пане. Він наче півголовок, одначе совісніший від тих, що є вповні свідомі своїх обовязків.

Ті Матинові слова заглушили оплески та сміхи, що доходили з протилежної каварні. Там Павло перевертався наче божевільний та ходив на руках, піднявши босі ноги вгору...

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПО ЧЕРВОНУ КИЦЮ.

Маю жаль до котячого роду. Як був малим хлопцем мав голуби, а коти мені їх поїдали. Тому не злюбив їх. І памятаю ще таку правдиву історію.

Закладали молодята нове господарство. Звісна річ, що в господарстві потрібна худоба, як кінь, корова, вівця, пацця, песя, ну і навіть котя. І молоді набували всього, чого було треба.

Та в їхнього сусіда наплодила кітка повно червоних котят. А що їх не треба було на господарстві, то сусід порозгоняв їх, а яке вертало назад, то так помастив гарапом, що котя і не поглянуло більше в ту сторону, де його мати породила.

Отаке червоне, вихудле котятко приплзло теж і до хати молодят. Стало під дверми і мявкає жалібно та вертить хвостиком. Та молодиця поглянула на котеня і каже до чоловіка, що воно якесь таке погане, що їй здається, що користи з нього не буде, а тільки нещастя в хаті. Та кітка так як би розуміла людську мову. Щось зашелестіло коло хати і кітка в одну мить кинулася і зловила миш та притягнула шкодорібку до порога. Побачивши те, втішився господар, бо думав, що як котя підросте, то тоді допера буде поміч в господарстві.

Жінка таки опиралася, кажучи, що котя зрана перебігло її дорогу, то не буде щастя. Та чоловік махнув рукою на бабські забобони, тай пустив кітку в хату.

А червона кітка була доти слухняна, поки не підросла й сили не набрала. А потім замісць миши ловити, почала заглядати до комори і виносити звідтам сир, масло, солонину і інші добра. Та ще настягала цілу зграю інших червоних як вона котів і вони теж виносили з комори господарське добро. А як господар пішов раз їх відганяти, то ще йому до очей почали скакати, що мусів втікати.

Отсе мені пригадується, коли читаю про те, що то виробляють оті скажені червоні коти з Московщини, що то закралися до української комори і виносять з неї нами придбане добро. Гонім їх від себе. І в хату не пускаймо. І не милосердіться над ними, коли вони лестяться до нас„ коли прикидаються бідними покірними і услужними. Бо це ті, що роздирають Матір Україну.

Н. Костів
з Озон Парк, Н. Й.

ПОДЯКА.

Отсим складаю сердечну подяку за уділення мені запомоги з фонду запомовогово в сумі $25. Заразом дякую членам і урядникам Братства Івана Франка, відділ 83 У. Н. С. за їх труд і старання у цій справі.

Михайло Іваненко,
Селерсвил, Па.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Товариство „Дністер" на допомогу боєвій акції.

Про це, що ми ані панською ласкою, ані хитрою дипльоматією, якої зрештою у нас нема так богато, не здобудемо свобідної української держави та що одинокий для нас шлях до осягнення цього ідеалу лежить в завзятій боротьбі з ворогами, ми вже знаємо від давна. Ще недавно наші Січові Стрільці та підростаюча молодь з переконання перейшли до діла й жертвами свого молодого життя започаткували завзяту боротьбу з ворогами. Ми, старша генерація, повинні уважати себе щасливими, що цей зрив українського духа до боротьби проти ворожого насильства та поневолення припав на наші часи. Це означає для нас можливість бачити ще на власні очи вільну українську державу. Признати треба, що наші предки провадили велику працю над розбудженням українського національного життя, скеровану в напрямі відбудови української держави. Та праця їх була ведена переважно шляхом освіти, але вони не думали, чи не мали нагоди, подбати про боєве підготовлення народу, не приходили їм навіть на думку якісь чинні визвольні пориви. Вони все чули себе далекими від зреалізування своїх мрій і ні один з них не думав про можливість побачити ще за життя Україну вільною.

Повстання української держави в 17—18-тих роках було властиво великою для них несподіванкою. Держава не удержалась довго, мабуть власне тому, що ми, хоч тішились зловленим ідеалом, та до нього властиво не були підготовані. Цей короткий час державного життя переконав нас, щоб здобута свобода була певною, то її треба здобувати власною завзятою боротьбою, послідовним підготованням себе, тяжкою працею та єдністю цілого суспільства. Лише той нарід, який у цей спосіб вибоpе свободу, буде відповідно підготований, щоб вміти цю свободу для себе задержати. Щоби вдержати при життю державу, треба попри розумних та свідомих одиниць, в першій мірі загартовання цілого суспільства, загартовання, яке тільки здобувається в тяжкій праці над само відродженням тоді, коли находимося в неволі.

По упадкові нашої держави почалась наша мозольна та послідовна праця над державним відродженням та підготовкою народу. Ту підготовку, як вже сказано, розпочало теперішне наше покоління. Воно своєю чинною боротьбою не тільки має відбивати всякі ворожі затії та звертати увагу світа на наше поневолене положення, але має загартувати нашу молодь до борби, має підносити в нас боєвого духа, плекати військову нашу традицію, започаткувати формування нового, твердого характеру, та піддержувати в нашім загалі надію на недалеке й велике майбутнє. Боєва акція — це вже не справа невеликої групи студентів. Це, під теперішню пору світло, на яке звертають ся очи цілого українського народу у вандрівці до волі. Невиправденими телер є надії на угоди з ворогами, на способи дипльоматичної боротьби. Лях чи Москаль є за мудрий і за досвідчений, щоби позволити нам обдурити його при помочи нашого лизунства, щоб у цей спосіб дістати для себе марні відпадки з панського стола.

Обідраний наш край може дати лише поміч таким пробам нашого народного життя, яких ворог не може вже ніяк знищити. Визвольна акція, ведена нашими націоналістами, хоч дістає від краю найбільші жертви, які нарід може дати — молоде життя наших юнаків, але конечної матеріяльної помочі там вона ніяк не може одержати. І тому, коли ми емігранти, маємо ще назватися синами свого народу, коли маємо понести вперед наложений на нас тягар обовязку супроти рідної землі, то мусимо в першій мірі **піддержувати боєву акцію!**

Серед такого переконання присутних та під знаком піддержки боєвої акції відбулися дня 11 червня ц. р. піврічні збори запомогового товариства „Дністер", відділ 361 У. Н. Союза в Ню Йорку. Одною з найголовніших точок зборів було відчитання листа, який видав Комітет Підготовки 2-го Зїзду Організації Державного Відродження України (ОДВУ) в Америці, завзиваючого до зложення дару на боєву акцію з приводу цього Зїзду. ОДВУ, має за одинокy ціль піддержку боєвого визвольного фронту в краю. По відчитанню листа, з внеском поспішив добр. М. Боднарчук щоб асигнувати з каси $25 й перевести збірку серед присутник на зборах. Внесок цей перепав, натомісць, принято слідуючий внесок д. Сербинського, щоби виасигнувати з каси $15 й церевести збірку. Переведена збірка принесла $22. Разом $37 переслано через Обєднання.

Жертвували слідуючі: по 2 дол.: М. Сербинський і С. Боднарчук; по 1 дол.: М. Боднар, Н. Юськевич, П. Соколовський, Д. Вінтоняк, Ксеня Periш, С. Цебринський і Мих. Боднар; по 50 цнт.: С. Деркач, М. Ґула, П. Бойко, Н. Падик, І. Зборовський, П. Ґаврис, Д. Швець, А Піхурська, В. Бучинський, І. Якимів, П. Гевко і О. Бесараб; М. С. 30 цнт.; по 25 цнт.: М. Гуцалюк, М. Василишин, Г. Яворівський, Н. Н., К. Лемко, Олена Романишин, С. Ващук, О. Бахур, В. Ґораль, Є. Скоревич, А. Дуда, С. Придарчук, С. Вишнивецький, П, Полянська, П. Чернецький, І. Лодбур, М. Стефанишин, і О. Кибяк; по 10 цнт.: Г. Цільник і Н. Н.

Дар цей зложити ми уважали за свій обовязок. До такого самого обовязку повинна почувати себе й решта нашого еміґраційного загалу. Тому при кінці завзиваємо інші українські народні товариства, зокрема решту відділів У. Н. Союза в Америці — вивяжіться зі свого завдання супроти поневоленого Рідного Краю й поспішіть з жертвами на **боєву акцію.**

За уряд Тов. „Дністер":
І. Гузар, голова,
М. Боднар, секр.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

БОФАЛО, Н. Й.

Дальші українські виступи підчас ювилею міста.

В святкуванню 10-літньої річниці міста Бофала Українці відограли важну ролю. Про виступи на 2 і 4 липня була вже в „Свободі" згадка, а тепер годиться згадати про головний виступ, дня 8 липня і на 10 липня, на закінчення величавого свята — ювилею міста. В пятницю, дня 8 липня, супроводжена ріжними американськими „флоатами" і музиками, влаштувала велика українська група на чолі з о. Степаном Мусійчиком. По переду йшла українська сільська музика, за нею українське весілля: гарна молода пара, з дружками і дружбами, а по боках український і американський прапори. Далі йшли танцюристи і хор „Бандурист". Всіх разом було 158 душ, а всі в гарних українських строях. Около 100 тисяч присутного народа вдарило в долони з окликами: „Гурей фор Юкрайніенс". Так вмашерувала наша група на величезну естраду-сцену. Загуділа пісня „Верховино" сильного хору „Бандурист", що складався з 85 співаків під дириґентурою о. Мусійчика, а за нею, на домагання публики, друга пісня „Човник хитаєтьси". Далі йшли танки під проводом п. І. Ґута, як: Коломийка сіянки, аркан, гречаники, Катерина, герц і інші.

Між танками співав ще хор пісні: „Та орав мужик". Наймолодша пара пішла козачка подільського, а це пятьлітна Марійка Мусійчук і 6-літний Степан Сидорович. Ще заспівав хор „Ой лопнув обруч" і „Стелися барвінку", а на закінчення пішла вся група танцюристів „гопака колом".

Комітет концертовий бачучи задоволення публики з нашої програми продовжив наш виступ з пів години ще 15 мінут. Крім цього запрошено нашу групу ще й на закінчення свята, а саме на неділю 10 липня.

Неділну програму перервав дощ, але і цей раз українська програма випала знаменито. Мусимо признати, що ввесь кредит і похвали, які ми Українці в Бофало збираємо, треба теж приписати й нашому балетмайстрови Авраменкови і його школі танків, бо танки найбільше всім подобаються. Хоч справді і хори наші співали гарно, але все таки якби не танки, ми не мали би такого успіху з самими хорами.

Українці виступали на ювилей міста 4 рази і це дало нагоду до поширення українського імени серед широких американських кругів, бо програм наших слухало около мілiон людей. Слава тим, що не пожалували труду для цієї доброї справи.

Громадянин.

„ЦВІТИСТА" МОВА КИТАЙЦІВ.

Колиб проклони й обидливі слова брати за мірило культури якогось народу, то Китайцям требаб дати найгірше свідоцтво. Яка цвітиста є китайська мова, то перестає нею бути, коли Китаєць починає прозивати. Навіть для чужинця, який не знає китайської мови, китайська суперечка булаб цікава. Словна суперечка стає щораз нагальніша, Китайці обвязують собі коси довкола голови та готовляться до боротьби. Обиди падуть головно на таку тему: „Я жив із твоєю мамою!", „А я з твоєю бабусею!" Та на цьому не кінець. Навіть предків втягають до суперечки. Кожен стави на тему його роду. „Твоя мама продає на вулиці цвіти!", „Ти не походиш від чоловіка, ти лінивe черепашине яйце!" Перші слова, що їх учиться китайська дитина, це проклони та прізвища. Часто можна стрінути на дорозі гуртки дітей, що вправляються у вимові поганих слів. Та їх виправдує це, що не знають значіння тих слів, а й пізніше, як молоді хлопці та дівчата, зовсім несвідомлені.

Оригінально прозиваються люди ріжних частей китайської держави. Майже кожна провінція та кожне більше місто має в народі своє спеціяльне прізвище. Мешканці північної Манджурії — прозивають людей південних провінцій „південними варварами", а ці відповідають північним: „Ти некультурний чоловіче з півночі!" Мешканця Пекіну прозиває нарід „угором", мешканця Тієнцину „мордою", мешканця Нінпо „мискою на воду", Ганшову „залізною головою", Сучану „пустою головою", а Шантуну „водяним мельоном". Коли мешканці тих міст посваряться, то користуються тими прізвищами. Обидливі розмови, які подано спочатку, не мають місцевого значіння, їх розуміють усюди, навіть там, де з причини ріжних діялектів годі порозумітися.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ОЛИФАНТ, ПА. Бр. св. Кирила і Методія, від. 86, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічний мітінґ івдбудеться в неділю, 17 липня, точно в годині 12-тій. Обовязком є кождого члена прибути на той мітінґ, бо маємо важні справи до вирішення. уряд і контр. комісія здадуть піврічне справоздання і пояснять членам нову реформу У. Н. Союза. Довгуючих членів напоминається, щоби прийшли на цей мітінг і вирівнали свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Гр. Костик, предс.; Т. Мороз, кас.; П. Саламаха, фін. секр.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

БЕТЛЕГЕМ, ПА. Бр. св. Димитрія, від. 288, повідомляє всіх своїх членів, що надзвичайний мітінг відбудеться 17. липня, в годині 2-ій пополудни, в укр. гали межи 3-тою і 4-тою улицею. Проситься усіх місцевих і позамісцевих членів прибути на цей мітінг бо є важні справи до полагодження. Т. Данилюк, предс.; М. Мушастий, кас.; М. Ґреґораш, фін. секр.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

КОМУНІКАТ СПІЛКИ СТУДЕНТІВ УКРАЇНЦІВ В НІМЕЧЧИНІ.

Рік 1921 — після невдачі наших Визвольних Змагань — був датою, коли українські студенти масово студіювали по ріжних університетах Німеччини. Студентське життя поставило вимогу організації, так, що в 1921 р. повстає „Спілка Студентів-Українців в Німеччині". Тому, що подавляюча більшість студентів була в Берліні, то й тут повстав головний осідок Товариства, яке мало свої філії по інших містах.

Від тоді повстало оживлене життя українського студентства з німецьким. Праця на університетах, технічних школах спільне товариське співжиття та подібність судьби програної війни — затіснювали товариські вузли й викликали потребу співпраці на полі політичного відношення України та Німеччини.

Згодом з браком фондів і рівномірно зі зростом дороженечі, яка навістила Німеччину, число студентів стало меншало так, що вкінці біля 1930 р. не було видко ніяких проявів українського, студентського організованого життя.

Рік 1930 — після знаних походів польської пацифікації та розвою націоналістичного руху в краю — став другою датою оживлення студентського життя в Берліні.

Перспективи розширення духових прикмет та бажання не випустити нагоди для пропагування української справи серед німецької суспільности та зєднування прихильности серед німецьких політичних кругів згуртували знова кілька студентів з краю, що зараз після приїзду перейняли ввесь тягар праці на себе.

Однак економічні катаклізми, головно в Німеччині, так виснажили фінансові засоби деяких членів нашого Товариства, що воно стоять перед загрозою перервання, а з тим незакінчення своїх студій. Піднесення шкільних оплат, дорожнеча мешкань й прохарчування, брак і неможливість одержання будьяких допомог чи стипендій є тими дальшими даними, що унеможливлюють не лише прибуття нових студентів, але змусять покинути Берлін тих, що ледви тепер проживають тут.

Управа Спілки здає собі справу з цього катастрофального положення, тому робила всякі можливі заходи, щоби прийти з якоюнебудь допомогою своїм членам. Але загальна убогість та може певного рода недоцінювання факту, що значить істнування та праця українського студентства в Німеччині для української справи найблизчого майбутнього, не спричинила ніякого поліпшення справи. В наслідок того Спілка Студентів-Українців в Німеччині звертається до української іміґрації в Америці з проханням та зазивом прийти гурткові студентів з поміччю та дати йому можливість дальших студій в Берліні.

Спілка Студентів - Українців в Німеччині стоїть в тісній співпраці з усіма націоналітичними організаціями в Берліні. Її члени беруть живу участь в громадському та політичному життю української еміґрації в Берліні.

Спис студентів, що потребують негайної помочі:

Волощак Дмитро, поручник УГА, машинобудівництво, кінчить вже студії; Власів Олександер, медицина, 2 семестри (два семестри, це один шкільний рік); Ґумовський Яків, медицина, 6 семестрів; Мушинський Михайло, державні науки, 3 семестри; Стахів Володимир, будова літаків, 4 семестри; Федевич Володимир, державні науки, 3 семестри.

Остаємо з націоналістичним привітом та надією, що наше прохання знайде вігук.

За управу:
Вол. Стахів, голова,
М. Семешко, секр.

СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ.

(Доповідь О. Лотоцької на Жіночім Конґресі в Ню Йорку, Н. Й. 29—31 травня 1932 р.).

Початки найбільшої теперішньої орґанізації українського жіноцтва в Америці були, так сказатиб, принагідні. Перше зерно орґанізації повстало зразу для иншої мети й тільки згодом перемінилось в централю українських жіночих орґанізацій — Союз Українок Америки. Було це так: В травні 1925-го року мав відбутись у Вашинґтоні зїзд Міжнародньої Ради Жінок. Представницею від Українців була призначена пані Гана Чикаленко-Келлер, котра й заповіла свій приїзд. Істнуючі орґанізації в Ню Йорку рішили її привитати й склали для цеї цїли комітет котрий мав також на меті допомогти їй в конґресових працях.

В першу чергу було вибрано другу представницю на конґрес, бо призначена з краю пані Марія Донцова через перешкоди польського уряду не приїхала. Тою репрезентанткою стала п. Олена Лотоцька. Кромі того виделеґовано ще паню Юлію Яремову як гостя.

По вашинґтонському зїзді влаштовано заходом тогож „конґресового комітету" жіноче віче, на котрому делеґатки склали звіт зі своєї праці. При цьому звіті пані Чикаленко піддала американському жіноцтву думку, щоб тут закласти Союз Українок Америки на зразок львівського Союза Українок. Думку цю принято. Таким чином повстав перший завязок орґанізації з тих чотирох товариств, котрих представниці творили конґресовий комітет, а іменно: „Жіноча Громада", Жіноча Поміч", Жіноча Секція Українського Демократичного Клюбу, Товариство „Січ" імени Ольги Басараб, та декілька поодиноких членкинь.

Перша управа Союза Українок Америки була слідуюча: Юлія Шустакевич — предсідателька, Олена Лотоцька — писарка, Катря Шутаківна — касієрка. Та ще зараз в 1925-ому році управу перевибрано, при чому головою стала Юлія Яремова. Писарка й касієрка осталися ті самі.

Союз поставив собі за завдання гуртувати американське українське жіноцтво для того, щоб його освідомлювати, привчати до праці на громадському полі та помагати йому при сповненню деяких обовязків в родинному й в народному життю. Статут львівського Союза Українок було примінено до американських потреб і праця почалась.

Велась вона у ріжних рямках. Союз Українок підтримував звязки з краєвими ураїнськими жіночими орґанізаціями й старався помагати їм в їх праці. В першу чергу зібрано фонди на покриття коштів вашинґтонської делеґації, на що придбано поверх 400 долярів. Значніші суми зібрано та вислано пізніше львівському Союзови Українок на висилку делеґацій на жіночі зїзди в Парижі й Берліні, посилано допомогу краєвому українському пластови, передано деяку суму на фонд Ольґи Кобилянської.

Щоб здобувати фонди на ті цілї Союз Українок Америки влаштовував збірки, чайні вечері, балі то що. Кромі того заходом С. У. А. відбувались представлення, концерти, Шевченківський вечір, а в 1926-ому році уряджено, разом з другими жіночими товариствами, виставу українського народнього мистецтва для американської публики. Вистава відбулась в гостинниці Астор в Ню Йорку, тревала цілий тиждень і пройшла з великим успіхом.

З метою освідомлення жіноцтва й поширення між ним знання з потрібних для нього областей влаштовувано відчити, як наприклад інтересні лекції з области гиґієни, котрі давала лікарка Н. Пелехович, орґанізаційні відчити О. Лотоцької й инші.

Рівночасно велась праця над поширенням орґанізації. Перепискою, поїздками секретарки, відчитами, то що, переконувано й приєднувано жіноцтво та його самостійні орґанізації до Союза Українок Америки. Орґанізація поволі зростала, кріпла, поширювалась, поки, накінець, не дійшла до поважного числа 43 відділів по всіх більших осередках української іміґрації в Злучених Державах. Такий є стан орґанізації тепер, в травні 1932.

До того в управі Союза Українок Америки послідувала деяка зміна. Від травня 1932 р. головою стала Олена Лотоцька. З нею до управи ввійшли Павлина Авраменко — містопредсідателька, Марія Ленчук — касієрка, і Катерина Шустаківна — секретарка. Ця управа урядує й досі.

Працю орґанізації поширено. В відділах Союза Українок Америки та у союзових товариствах з власним статутом поведено освідомлюючу акцію, щоб навчити членкинь головних данних з історії й географії України, щоб пояснити і практично вишколити їх у провадженні зборів, веденні товариських книжок та протоколів і взагалі товариських справ, а також щоб належно заінтересувати їх справами українського визволення, українським народнім мистецтвом, належним вихованням молоді та взагалі громадськими справами. Починаючи з 1932 року Союз Украінок Америки видає реґулярно кожного місяця відчити на часові й важні теми, котрі розсилається до всіх відділів, де їх відчитують і над ними дискутують. Оживлено також поїздкову працю та відчити, особливо перед Українським Жіночим Конґресом.

Ще в 1930-ому році, з нагоди жорстокої польської „пацифікації" Галичини заложено при С. У. А. окремий відділ „Медичний фонд", котрого метою стала поміч жертвам польської поцифікації. Цей „Медичний Фонд зорґанізовано на зразок Червоного Хреста. Членами управи фонду можуть бути лише членкині С. У. А., при чому до управи все мусить належати предсідателька С. У. А. Зрештою це зовсім самоуправна установа й нею тепер завідує лікарка Н. Пелехович з Ню Йорку. Медичний Фонд зібрав дотепер поверх $2,000 долярів котрі вислано на допомогу потерпівшим від польських загонів на руки Народньої Лічниці у Львові. Збірки на цей фонд ведуться далі з тим, що їх пересилається тепер Народній Лічниці на належне уряджeння жіночого й діточого відділу.

Тим способом Союз Українок охопив доволі добре діяльність українського жіноцтва в Сполучених Державах і дав йому трівкі орґанізаційні рямці. В них українське жіноцтво зможе легко вже вирости в належну орґанізовану силу, котра буе мати поважний голос у життю українських колоній в Америці. Вже тепер відділи С. У. А., котрі рахують від 25 до 150 членкинь, займають часто голос у справах своїх громад і приймають живішу ніж дотепер участь у всіляких виступах українського орґанізованого громадянства в Америці. Можна з певністю сказати, що ця участь буде чим далі тим живіша та більше рішаюча. Особливо треба сподіватись, що намірений Український Жіночий Конґрес значно причиниться до того, що Союз Українок Америки й українське жіноцтво Сполучених Держав взагалі, надолужить занедбання у минулих десятиліттях і стане таким важним чинником тутешнього українського життя, яким воно повинно бути з огляду на свою численність.

Накінець слід ще зазначити, що вже тепер більші відділи Союза Українок Америки утримують школи для дітей, а менші належать до тих місцевих ґуртів і орґанізацій, що тими школами займаються. Також багато відділів мають звязки з місцевими американськими орґанізаціями, а централя Союза Українок підтримує зносини з ріжними національними американськими стоваришеннями і з американськими відділами таких міжнародніх жіночих орґанізацій, як „Міжнародня Жіноча Рада", „Міжнародня Ліґа Мира й Свободи", Міжнародня Рада У. W. C. A.", Рада клюбів Жінок-Професіоналісток і инші. З часом з тих звязків можна буде розвинути сильний засіб української пропаґанди, як лише самий С. У. А. ще більше закріпитьсє й підховає собі відповідних робітниць на цьому полі.

Так у головному зарисі виглядає праця Союза Українок Америки. Хоч вона вже давно вийшла з пелюшок і хоч вже є значні досягнення, то все ще більше праці перед ним ніж за ним. Треба сподіватись, що американське українське жіноцтво виконає її як належить.

ПОЛЬСЬКА ПИСЬМЕННИЦЯ ШАНТАЖИСТКА.

Варшавський окружний суд займається справою 28-літної Гелени Кісельніцької, авторки діточих повістей, обвинуваченої за шантаж. Як подає акт обвинувачення, вона писала до П. Фрідлянда, у якого була субльокаторкою, анонімні листи з домаганням, щоби зложив 3 і пів тисячі зол. в коверті під соломянкою при дверях мешкання. В листах був підпис „всесвітна шайка шантажистів Болдуін Крос Компані" і загроза смерти, якщо домагання не буде виконане. Подібний анонім дістала урядничка Ванда Ґурецька, від якої зажадано, щоби зложила 1,500 зол. за скринькою ґазометра на сходах камениці, де мешкала. Фрідлянд повідомив про все поліцію, яка розвела слідство й арештувала його субльокаторку Гелену Кісельніцьку. Арештували її на сходах, коли шукала біля ґазометра. У слідстві виявилося, що Кісельніцькій закидують спроневірення 7 тисяч зол. в рільничій установі, де була занята. Підчас розправи ствердили, що головний свідок Фрідлянд, який діставав шантажові аноніми, тимчасом помер. Кісельніцька є донькою багатого колись дідича, що програв свій маєток у Монте Карльо і скінчив самогубством.

ТАРЗАН І НЕВІДОМА ІМПЕРІЯ.

(84)

Після того, як Тарзан відмовився приняти корону цезаря в Кастра Санґвінаріюс, він рішив як найскорше йти на поратунок фон Гарбена до Каструм Маре. Зібрав він біля себе пять тисяч дикунів з племени Вазирів і на чолі їх вирушив поспішним маршем. Весело й певними себе йшли дикуни, бо на чолі їх був такий вожд, як Тарзан. Вони вірили, що Тарзан є якимсь дивним пів богом, який вміє лише перемогати та вести інших до перемоги.

Вояки Тарзана готові були до битви. Так само й вояки, що оточували фон Гарбена зпочатку думали боронитися, але, побачивши величезні лави озброєних дикунів, відразу положили свої мечі й здалися без бою на ласку переможців. Фультус Фюпус не встиг захопити в свої руки цезарської корони, бо з дикунами та Тарзаном вернувся з полону племінник цезаря Казіус Гаста. Народ і воіни відразу його узнали за цезаря.

Дикуни й Тарзан вернули мечі воїнам і по приятельськи привиталися з тими, що покірно чекали своєї долі. Фавонія, фон Гарбен, Лепус та Габуля вийшли весело на зустріч дикунів і Тарзана. „Дивіться, — говорила Фавонія, — цих дикунів веде якийсь дивний варвар у звірячій шкірі". На це фон Гарбен відповів: „Ні, то лицар й аристократ, що зветься тут Тарзан з малпів. Він прийшов ратувати нас. Він завжди несе лише поратунок іншим!"

Тарзан привитався з фон Гарбеном і коли довідався, що це той молодий учений, якого він шукає, заявив: „Ваш батько чекає на Вас і дуже журиться. Він буде радий, коли ви негайно повернетеся до нього зі мною". Фон Гарбен був врадуваний цією стрічею. „Ви прибули сюди з вояками саме в час. Трохи пізніше ви знайщлиб уже наші трупи. Дякую за поратунок!" — говорив фон Гарбен: „Дякуйте не мені, а малій малпочці Нікімі!" — відповів Тарзан.